

Gagnasöfn og SQL

Hjálmtyr Hafsteinsson
Tölvunarfræði
Háskóli Íslands

ENDURMENNTUN"

1

Efni námskeiðs

- Almennt um gagnasafnskerfi
- SQLite gagnasafnskerfið
- Einfaldar SQL fyrirspurnir
- Meðhöndlun gagna
- Samsöfnun (*aggregates*), hópun (*group by*)
- Töfluskilgreiningar, skorður (*constraints*)

9.08.2021

2

Gagnasafnskerfi

- Gagnasafn er safn gagna á skipulögðu formi
- Griðarlega útbreidd notkun:
 - Fjármálagögn banka
 - Birgðabókhald verslana
 - Facebook, Twitter, Amazon, ...
 - ...
- Nær öll vefsetur byggja á gagnasafnskerfum
 - Vefsíður "búnaar til" upp úr gagnasafni

9.08.2021

3

Eiginleikar gagnasafnskerfa

- Kostir
 - Geyma gögn á öruggan hátt
 - Hraðvirkileit að gögnum
 - Aðgangur frá mörgum notendum samtímis
 - Gögn geymd á skipulögðu formi
- Gallar
 - Flókin og dýr hugbúnaður
 - Henta ekki fyrir lítið gagnamagn
 - Gögn geymd á skipulögðu formi

9.08.2021

4

Venslagagnasöfn

- Byggir á stærðfræðihugtakinu vensli (*relation*)
Dæmi um tvístæð (*binary*) vensl:
{(1, 2), (1, 3), (2, 3), (1, 4), (2, 4), ... }
Þetta eru venslin: "x < y"

Hvert stak kallast tvennd

Annað dæmi:
{ (Jón, 895-4321), (Gunn, 555-1234), ... }
Þetta eru venslin: "x hefur símanúmer y"

9.08.2021

5

Grunnmengi (*domain*)

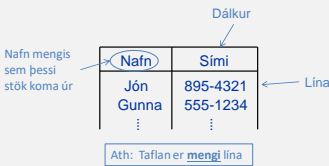
- Hvert stak í tvennd (eða *n*-d) kemur úr mengi
 - Í venslunum { (1, 2), (1, 3), ... }
 - Bæði stökin koma úr mengi jákvæðra heiltalna
 - Í venslunum { (Jón, 895-4321), ... }
 - Fyrri stakið úr mengi mannanafna (eða einhverjum hópi)
 - Seinna stakið úr mengi löglegra símanúmera
- Aðeins stök úr menginu geta verið í þessu sæti

9.08.2021

6

Töflur og vensl

- Vensl eru oft táknud sem töflur

9.08.2021

7

Hönnun gagnasafna

- Gögn eru annað hvort upplýsingar um hlut eða upplýsingar um tengingar hluta
 - Hvorutveggja geymt sem vensl (töflur)

9.08.2021

8

Kostir venslalíkansins

- Einfalt gagnsætt líkan
 - Allt er töflur!
- Traustar stærðfræðilegar undirstöður
 - Venslareikningur, mengi
- Passar oftast vel við raunveruleg gögn
- Hraðvirkar útfærslur
 - Nær öll gagnasafnskerfi í dag

9.08.2021

9

SQLite

- Frítt einfalt venslagagnasafnskerfi
 - Hefur nær allar SQL skipanir
 - Mjög auðvelt í uppsetningu
 - Innan við 1MB að stærð!
- Notað mjög víða
 - Innbyggð í Firefox, iPhone, Android, Skype, Photoshop, iTunes, ...

9.08.2021

10

SQLite

- Heimasíða þess:
<http://www.sqlite.org>
- Náið í SQLite og sýnigagnasafn:
<http://notendur.hi.is/hh/kennsla/sql1/>
 - Upplýsingar vegna útleigu á sumarhúsum:
 - felagur** upplýsingar um félagsmenn
 - sumarhús** upplýsingar um sumarhús
 - leigur** upplýsingar um leigur

9.08.2021

11

SQLite skipanaskel

- Við notum SQLite í gegnum skipanaskel
 - Leyfir okkur að einbeita okkur að SQL
 - Öll stærri gagnasafnskerfi hafa þannig viðmót
 - Allir "alvöru" notendur gagnasafnskerfa nota skipanalínuviðmót!
- Það eru til grafísk viðmót (*GUI*) fyrir SQLite
 - Listi af þeim er á heimasíðu námskeiðs
 - Þau gefa betri yfirsýn yfir gagnasafn með mörgum töflum

9.08.2021

12

Verkefni

- Ná í SQLite og sýnisgagnasafn
 - Tvær skrá fyrir hvert stýrikerfi
 - Vista í nýju skráarsafni (t.d. `D:\SQL`)
- Keyra `sqlite3.exe` (eða `sqlite3`)
- Opna sýnisgagnasafn:
 - Nota SQLite skipunina:
`.open sumarhus.db`
- Prófa nokkrar af skipununum á blaðinu

9.08.2021

13

SQL fyrirspurnarmálið

- SQL hannað hjá IBM ~1972
- Byggir á fræðilegu líkani fyrir vensl
- Inniheldur margar gerðir skipana
 - Ein aðalskipun: `SELECT`
 - Aðrar skipanir vinna með töflur og gögn:
 - Búa til, breyta og eyða töflum
 - Setja inn, breyta og eyða gögnum
 - Breyta skipulagi gagnanna

9.08.2021

14

SQL fyrirspurnir

- SQL fyrirspurnir segja hvaða gögn við viljum, ekki hvernig þau eru fundin
 - Skipunin skilgreinir mengi gagnanna sem við viljum fá

Hvað viltu?

Ég ætla að fá 12" Ítaliskan BMT í hvítu braudi með öllu grænmeti nema jalapeno

Hvernig á að fá það?

Taktu hvítt brauð, skerðu það, náðu síðan í salami, pepperoni og skinku, ...

9.08.2021

15

Fyrirspurnir

- `SELECT` skipunin nær í innihald tafla

`select`

`nafn`

`from`

`felagar`

Dálkur í töflunni felagar

`felagar`

Taflan heitir felagar

Muna eftir semikömmu

9.08.2021

16

Fyrirspurnir

- Getum fengið fleiri dálka

`select`

`nafn`

`, inng_ar`

Teljum upp dálkanöfn

`from felagar`

9.08.2021

17

Fyrirspurnir í SQLite

- Útkoman er ekki sérlega flott:

Gunnar|2017

Erla|1994

...
- Getum látið SQLite setja úttakið í dálka:

.mode columns
- og fengið nöfn dálkanna:

.headers on

Ath: Skipanir til SQLite byrja á punkti og enda ekki á semikömmu

9.08.2021

18

Fyrirspurnir

- Getum fengið alla dálka með `*`

```
select * from felagar;
```

Ekki ráðlegt að nota `*` í raunverulegri notkun.
Vitum þá ekki hversu marga dálka við fáum.
Tölur breytast gjarnan yfir tíma.

9.08.2021

19

Röð úttaks

- Úttakið kemur í "einhverri röð"
 - Líklega eftir því hvenær gögnin voru sett inn
- Línurnar eru stök í mengi
 - Stök í mengi hafa enga sérstaka röð
- Til að raða úttakinu notum við `order by`:

```
select nafn, inng_ar from felagar  
order by inng_ar;
```

9.08.2021

20

Röð úttaks

- Hægt að raða eftir mörgum dálkum

```
select nafn, inng_ar from felagar  
order by inng_ar, nafn;
```

Hér er raðað fyrst eftir `inng_ar` í hækkandi röð
og síðan í stafróð eftir nafni innan hvers árs

9.08.2021

21

Röð úttaks

- Sjálfgefið er að raðað sé í hækkandi röð
 - Getum raðað í lækkandi röð með `desc`

```
select nafn, stig from felagar  
order by stig desc;
```

Hér koma hæstu stigin fyrst

`desc` er stytting á orðinu "descending"
Hægt að nota `asc` fyrir hækkandi röð

9.08.2021

22

Margir röðunardálkar

- `desc` (eða `asc`) á aðeins við dálkinn sem það stendur við

```
select nafn, stig, inng_ar from felagar  
order by stig desc, inng_ar;
```

Hæstu stig fyrst og síðan í hækkandi röð
eftir inngönguári ef stig þau sömu

9.08.2021

23

Takmarka fjölda lína

- Stundum viljum við ekki fá allar línur
 - Getum takmarkað fjöldann með `limit`

```
select nafn, stig from felagar  
order by stig desc  
limit 3;
```

Sýnir þá þrjá félaga sem hafa flest stig

Ath: Línuskipting breytir engu

Ath: Ekkert vit í að nota `limit` nema með `order by`

9.08.2021

24

Sleppa línunum

- Stundum viljum við ekki fyrstu 3 línurnar, heldur næstu 3
 - Bætum þá `offset` við `limit`

```
select nafn, stig from felagar
order by stig desc
limit 3 offset 3;
```

offset x sleppir
x fyrstu línunum

Sýnir þá þrjá félaga sem eru í fjórða,
fimmta og sjötta sæti yfir flest stig

9.08.2021

25

Æfingar

- Sýna sumarhús í hækkandi röð eftir fjölda rúma og lækkandi röð eftir stærð
- Sýna upplýsingar um stærsta sumarhúsið
- Sýna nöfn og inngönguár þriggja nýjustu félagsmannanna
- Sýna dagsetningu næstnýjustu leigunnar

9.08.2021

26

Velja út línur

- Notum skilyrði í `where`-hluta

```
select nafn, stig from felagar
where stig > 400;
```

Sýnir nafn og stig þeirra sem hafa fleiri en 400 stig

```
select * from felagar
where nafn='Gunnar';
```

Sýnir alla dálka þeirra sem heita Gunnar

9.08.2021

27

Velja út línur

- Fleiri dæmi

```
select * from felagar
where nafn <> 'Gunnar';
```

Ath.: Notum einfaldar gæsalappir fyrir strengi

```
select * from felagar
where inng_ar >= 2000;
```

Allir sem gerðust félagar á þessari öld

9.08.2021

28

Flóknari skilyrði

- Sameinum skilyrði með `and` og `or`

```
select * from felagar
where stig >= 200 and stig <= 400;
```

Allir með stig á bilinu 200 til 400

```
select * from felagar
where stig between 200 and 400;
```

Jafngild skipuninni að ofan

9.08.2021

29

Flóknari skilyrði

- Hægt að nota útreikning í skilyrðum

```
select * from felagar
where stig > 300
and 2021-inng_ar > 10;
```

Í SQLite er hægt að fá núverandi ártal með
`strftime('%Y', 'now')`

Mismunandi milli gagnasafnskerfa hvernig
núverandi dagsetning er fengin

9.08.2021

30

Möguleg vandamál

- Finna þá félaga með fleiri en 400 stig sem gengu í félagið 2016 eða 2017

```
select * from felagar
where inng_ar = 2016
or inng_ar = 2017
and stig >= 400;
```

48	Gunnar	107	450	2017
64	Helga	112	55	2016

Helga er aðeins með 55 stig!

9.08.2021

31

Hvert er vandamálið?

- Virkinn **and** hefur hærri forgang en **or**
 - þurfum að nota sviga til að fá rétta útkomu

```
select * from felagar
where (inng_ar = 2016
or inng_ar = 2017)
and stig >= 400;
```

Þetta er svipað og í segðinni $5 - 2 * 3$
Útkoman er $5 - 6 = -1$, en ekki $3 * 3 = 9$

9.08.2021

32

Afingar

- Sýna sumarhús með fleiri en 6 rúm
- Sýna leigur á árinu 2021
- Sýna alla félaga í Reykjavík eða Kópavogi sem hafa minna en 200 stig
- Sýna þann félagasem býr utan Reykjavíkur sem hefur mestan fjölda stiga

9.08.2021

33

Reglulegar segðir

(regular expressions)

- Hægt að nota *algildisstafi* (wildcards)
 - Notum þá með orðinu **like**

```
select * from sumarhus
where stadur like 'Husaf%';
```

Sýnir öll sumarhús með staðsetningu sem byrjar á "Husaf"

Táknið % parast á móti 0 eða fleiri stöfum

9.08.2021

34

Reglulegar segðir

- Annað dæmi

```
select * from felagar
where nafn like '%i%';
```

Sýnir alla félaga með nöfn sem innihalda i

- Hvað með?

```
select * from felagar
where nafn like '%';
```

9.08.2021

35

Reglulegar segðir

- Táknið `_` passar við nákvæmlega einn staf

```
select * from felagar
where nafn like '____';
```

Sýnir alla félaga með 4ra stafa nöfn

4 _ tákn

- Finna nöfn með 5 eða fleiri stafi:

```
select * from felagar
where nafn like '_____%';
```

5 _ tákn

9.08.2021

36

Reglulegar segðir

- Viljum finna félaga með nöfn sem eru 4 stafir eða styttri
 - Ein leið:

```
select * from felagar
  where nafn like '____' or
         nafn like '____' or
         ...;
```
 - Betri leið:

```
select * from felagar
  where nafn not like '____%';
```

9.08.2021

37

Hástafir/lágstafir í **like**

- Sjálfgefið er að **like** geri ekki greinarmun á hástöfum og lágstöfum
 - Hægt að breyta því:

```
pragma case_sensitive_like = on;
```
 - Þá skilar þessi skipun engri niðurstöðu:

```
select * from felagar
  where nafn like 'gunnar';
```

pragma er óstöðluð skipun, sem hægt er að nota til að breyta hegðun SQLite á ýmsa vegu

9.08.2021

38

Æfingar

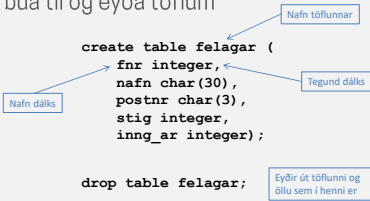
- Sýnið öll sumarhús með textann "vatn" í nafninu
- Sýnið allar leigur í júlí, óháð ári
- Sýnið alla félagsmenn með nafn sem endar á "a" og hafa meira en 200 stig

9.08.2021

39

Aðrar skipanir í SQL

- Að búa til og eyða töflum

9.08.2021

40

Aðrar skipanir í SQL

- Setja inn gögn

```
insert into felagar
(fnr, nafn, postnr, stig, innng_ar)
values (55, 'Axel', '108', 50, 2021);
```

Má sleppa því að telja upp dálkana ef öll gildi til staðar

Ef ekki sett gildi í einhvern dálk þá verður hann tómur (þ.e. NULL)

9.08.2021

41

Aðrar skipanir í SQL

- Eyða gögnum

```
delete from felagar
  where fnr = 55;
```

Eyðir út öllum línun sem uppfylla skilyrðið

– Ef skilyrðið vantar þá er öllum línun eytt!

```
delete from felagar;
```

9.08.2021

42

Aðrar skipanir í SQL

- Breyta gögnum

```
update felagar
set postnr = '101'
where fnr = 31;

update felagar
set stig = stig - 50
where nafn = 'Rakel';
```

Breytir öllum línum sem uppfylla skilyrðið

9.08.2021

43

Æfingar

- Hækkið stigin hjá öllum félagsmönnum um 50
- Búið til töfluna **tilraun** með dálkunum **a** (heiltala) og **b** (10 stafa texti)
 - Setjið eina línu inn í töfluna **tilraun**
 - Skoðið töfluna með **select**
 - Eyðið töflunni

9.08.2021

44

Innflutningur gagna

- Gagnasafnskerfi hafa líka sérstakar skipanir til að hlaða inn gögnum
 - Mismunandi skipanir milli kerfa, ekki hluti af SQL
 - Gögn oftast á CSV-formi (*Comma Separated Values*)
 - Aðskilnaðartákn geta verið , ; | TAB
 - Nú að verða algengara að nota XML
 - Oftast hraðvirkara en að nota margar **insert**-skipanir

9.08.2021

45

Gagnainnflutningur í SQLite

- SQLite hefur skipunina **.import** til að lesa gögn inn í töflu

```
.import gogn.csv felagar
      nafn á skrá      nafn á töflu

-- Skráin þarf að nota rétt aðskilnaðartákn (|)
  • Hægt að breyta því með skipuninni .separator
.separator ;

Hér eftir er búið við aðskilnaðar-
tákninu ; í innlesnum skráum
```

9.08.2021

46

Gagnaútflutningur í SQLite

- Notum **select**-skipun til að búa til gagnaskrá á CSV-formi

```
.headers off
.mode list
.separator |
.output felagar.csv
select * from felagar;
.output
```

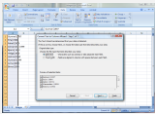
Stilla úttak úr select
Úttak í skrá
Úttak aftur á skjáinn

9.08.2021

47

Gögn úr SQLite

- Opnið skránnu **felagar.csv** í Excel
 - Fara í "Data" valmynd
 - Velja fyrsta dálk skjalsins og smella á "Text to Columns"
 - Velja svo "Delimited"
 - og svo táknid "|"

9.08.2021

48

Skipanaskrár í SQLite

- Algengt að búnaar séu til skrár með SQL skipunum til að skilgreina töflur
- Skipunin `.read` í SQLite les og framkvæmir slíka skrá

```
.read sumarhus.sql
```

Sjá þessa skrá á <http://notendur.hi.is/hiv/kennsla/sql1/>

9.08.2021

49

Skipanaskrá í SQLite

- Skipunin `.dump` skrifar allt gagnasafnið út
 - Til að skrifa það í skipanaskrá þarf að nota `.output`

```
.output sumarhus1.sql
.dump
.output stdout
```
 - Einnig hægt að skrifa út einstakar töflur

```
.dump felagar
```

9.08.2021

50

Afingar

- Náði í skipanaskrána `countries.sql`
- Lesið hana inn í SQLite
- Skoðið nýju töfluna `countries`
- Setjið innihald töflunnar í CSV-skrá
- Flytjið CSV-skrána inn í Excel
- Tæmið töfluna `countries` (með `delete`)
- Hlaðið inn í hana úr CSV-skránni

9.08.2021

51

Samsöfnun gagna

(aggregates)

- Viljum stundum finna heildarupplýsingar um gögn

```
select avg(stig)
  from felagar;
```
- Getum fengið meðaltal yfir hluta gagnanna

```
select avg(stig) from felagar
  where innng_ar < 2010;
```

9.08.2021

52

Samsöfnun gagna

- Summa yfir dálk

```
select sum(stig) from felagar;
```
- Hágildi og lággildi

```
select max(stig) from felagar
  where postnr < 170;

select min(inng_ar) from felagar;
```

9.08.2021

53

Samsöfnun gagna

- Telja allar línur

```
select count(*) from felagar;
```
- Telja gildi í dálki

```
select count(inng_ar) from felagar;
```
- Telja ólík gildi í dálki

```
select count(distinct inng_ar)
  from felagar;
```

9.08.2021

54

Hópun gagna (group by)

- Viljum finna meðalfjölda stiga eftir pósthúmeri
 - Gætum gert nokkrar fyrirspurnir

```
select avg(stig) from felagar
where postnr = '101';
```

og síðan eins fyrir '107', '110', o.s.frv.
 - Betra að búa til hópa með **group by** og finna meðaltal innan hvers hóps

```
select postnr, avg(stig) from felagar
group by postnr;
```

9.08.2021

55

Reglur um hópun

- Aðeins hægt að sýna dálka sem koma fyrir í **group by**-hlutanum

```
select postnr, nafn, avg(stig) from felagar
group by postnr;
```

Hvaða gildi ætti nafn að hafa fyrir tiltekið pósthúmer?

Þetta er reyndar leyft í SQLite!
Hver er útkoman?

9.08.2021

56

Reglur um hópun

- Má nota fleiri en einn dálk í **group by**
 - Þá er hópað á alla dálkana

```
select postnr, innng_ar, avg(stig)
from felagar
group by postnr, innng_ar;
```

Fyrir hvert ólíkt gildi á (pósthúmer, innngönguár) er fundinn meðalstigafjöldi félaga með þau gildi

9.08.2021

57

Hópun og röðun

- Oft er úttakið raðað eftir hópum

```
select postnr, avg(stig) from felagar
group by postnr;
```

Gefur úttak í röð eftir pósthúmerum
- Þetta fer eftir útfærslu
 - Til að vera viss um röðun þarf að nota **order by**

```
select postnr, avg(stig) from felagar
group by postnr
order by postnr desc;
```

9.08.2021

58

Velja úr hópa

- Viljum ekki sýna alla hópa
 - Veljum línur inn í hópa með **where**
 - Veljum hópa til að sýna með **having**

```
select postnr, avg(stig) from felagar
group by postnr
having postnr < 170;
```

Meðalfjöldi stiga eftir pósthúmeri í Reykjavík

9.08.2021

59

Velja úr hópa

- Getum valið hópa með flóknari skilyrðum

Finna meðalfjölda stiga eftir pósthúmerum í Reykjavík með a.m.k. tvo félaga

```
select postnr, avg(stig) from felagar
where postnr < 170
group by postnr
having count(*) >= 2;
```

Velur línur inn í hópana → where postnr < 170

Velur hópa til birtingar → having count(*) >= 2;

9.08.2021

60

Afingar

- Sýna heildarfjölda daga í útleigu fyrir hvert sumarhús
- Sýna fjölda leiga eftir dagafjölda (þ.e. helgar- eða vikuleiga)
- Sýna meðalfjölda stiga eftir inngönguári, ef fleiri en einn á því ári

9.08.2021

61

Form **select** skipunar

```
SELECT <dálkar eða útreikningur>
FROM <tafla>
WHERE <skilyrði>
GROUP BY <dálkar>
HAVING <skilyrði>
ORDER BY <dálkar>
LIMIT <tala> OFFSET <tala>;
```

9.08.2021

62

Almennt form **select** skipunar

```
[ WITH [ RECURSIVE ] with_query [, ...] ]
SELECT [ ALL | DISTINCT ] ( [ output_name ] [, ...] )
* [ expression ] [ ( AS ) output_name ] [, ...]
FROM from_item [, ...]
[ WHERE condition ]
[ GROUP BY expression [, ...] ]
[ HAVING condition [, ...] ]
[ WINDOW window_name AS [ window_definition ] [, ...] ]
[ UNION [ DISTINCT | EXCEPT ] [ ALL ] select ]
[ ORDER BY expression [ ASC | DESC ] [ WITHIN GROUP ] [ NULLS { FIRST | LAST } ] [, ...] ]
[ LIMIT { count | ALL } ]
[ OFFSET start { ROW | ROWS } ]
[ FETCH { FIRST | NEXT } [ count ] [ WITH | WITHOUT ] ONLY ]
[ FOR { UPDATE | SHARE } [ OF table_name [, ...] ] [ MODE { } | NOWAIT } [, ...] ]

where from_item can be one of:
[ ONLY ] table_name [ * ] [ ( AS ) alias [ ( column_alias [, ...] ) ] ]
[ select ] [ AS ] alias [ ( column_alias [, ...] ) ]
with_query_name [ ( AS ) alias [ ( column_alias [, ...] ) ] ]
function_name ( [ argument [, ...] ] [ AS ] alias [ ( column_alias [, ...] ) column_definition [, ...] ] )
from_item [ NATURAL ] join_type from_item [ ON join_condition | USING ( join_column [, ...] ) ]

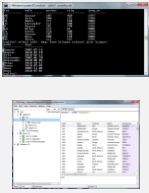
and with_query can:
with_query_name [ ( column_name [, ...] ) AS ( select ) ]
TABLE [ ( ONLY ) table_name [ * ] ] with_query_name
```

9.08.2021

63

Önnur SQLite viðmót

- Skipanaskelin er einföld og þægileg
 - en þarf að muna skipanir
 - erfiðara að fá yfirlit yfir gagnasafnið
- Grafísk viðmót
 - líkari venjulegum forritum
 - en óstöðluð og hafa mism. möguleika

9.08.2021

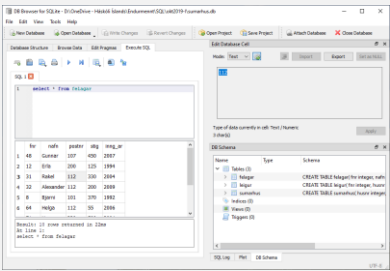
64

DB Browser for SQLite

- Opinn og frír hugbúnaður
- Til fyrir Windows, Mac, Linux, FreeBSD
- Nokkuð örar uppfærslur
- Margvíslegir eiginleikar:
 - Innflutningur/útflutningur gagna
 - Gandálfar til að búa til töflur og fleira
 - Auðvelt að breyta stillingum gagnasafns
 - Hægt að sjá lista yfir allar framkvæmdar SQL skipanir

9.08.2021

65

9.08.2021

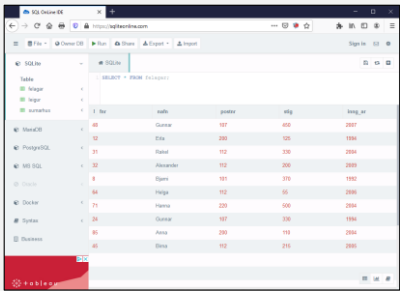
66

sqliteonline.com

- SQLite í vafra
- Einfalt viðmót til að vinna með SQLite gagnasöfn
- Byggir á [sql.js](#)
 - C-kóði fyrir SQLite þýddur yfir í Javascript
- Ágætt til að æfa SQL
- Engin uppsetning á tölvu

9.08.2021

67

9.08.2021

68

NULL gildi

- SQL leyfir dálkum að hafa sérstök NULL gildi
 - Ef gildið er óþekkt, t.d. fæðingardagur
 - Ef gildið á ekki við, t.d. nafn á maka
- Merkingin er að gildi vanti
 - Fáum þau ef gildi vantar í insert-skipun

```
insert into felagar (fmr, nafn, innng_ar)
values (66, 'Helgi', 2021);
```

9.08.2021

69

NULL gildi í SQLite

- SQLite sýnir tóman streng fyrir NULL gildi

66|Helgi|||2021 ← Útkoma úr select-skipun eftir síðustu innsetningu

- Hægt að sýna NULL gildi:

.nullvalue NULL ← Texti sem við ákveðum

9.08.2021

70

Samanburður með NULL

- Allar aðgerðir þar sem annað gildið er NULL gefa gildið NULL
 - Ef x er NULL þá er gildið á (x+3) líka NULL
- Í samanburði þar sem annað gildið er NULL verður útkoman sanngildið Óþekkt
 - Höfum sanngildin Satt og Ósatt, nú eru þrjú sanngildi

9.08.2021

71

Sanngildið Óþekkt

- Nú þurfa rökaðgerðirnar AND, OR og NOT að ráða við gildið Óþekkt
 - Helstu breytingar:

Satt AND Óþekkt	gefur	Óþekkt
Ósatt AND Óþekkt	gefur	Ósatt
Ósatt OR Óþekkt	gefur	Óþekkt
Satt OR Óþekkt	gefur	Satt
NOT Óþekkt	gefur	Óþekkt

9.08.2021

72

NULL í **select** skipunum

- **select** skilar öllum þeim línum þar sem skilyrðið í **where**-hluta er Satt
- Hvað með þegar skilyrðið er Óþekkt?
 - Sú lína er ekki með (þ.e. eins og gildið væri Ósatt)

```
select * from felagar
where stig < 200;
```

Skilar ekki línu sem hefur **NULL** í **stig**

Dæmi um NULL

```
select * from felagar
where stig = 200 or stig <> 200;
```

Þetta ættu að vera allir, en fáum samt ekki þá sem hafa **NULL** í **stig**

```
select * from felagar
where 0*stig = 0;
```

Ef **stig** er **NULL** þá hefur **0*stig** gildið **NULL**, sem er ekki = 0

Að finna NULL gildi

- Hvernig finnum við hvort lína hafi gildið NULL í dálki?

```
select * from felagar
where stig = NULL;
```

Ef annað gildið í samanburði hefur gildið **NULL** þá er útkoman **Óþekkt**, ekki **Satt**

```
select * from felagar
where stig is NULL;
```

Sérstakur samanburður sem skilar **Satt** eða **Ósatt**

Töfluskilgreiningar og NULL

- Leyfum ekki sumum dálkum að vera NULL
 - Látum vita af því í skilgreiningu töflunnar

```
create table felagar (
  fnr integer not NULL,
  nafn char(30) not NULL,
  postnr char(3),
  stig integer,
  innng_ar integer);
```

Ráðum því sjálf hvaða dálkar mega ekki vera **NULL**

Æfingar

- Setjið línu inn í töfluna **felagar** með engum stigum.
 - Sýnið félaga í röð eftir stigum. Koma **NULL** með?
 - Finnið meðalfjölda stiga hjá félagsmönnum. Er **NULL** gildið með?
- Breytið skilgreiningu töflunnar **sumarhús** þannig að **fermetrar** megi ekki vera **NULL**
 - Reynið síðan að setja inn **NULL** þar

Heilleiki gagna (*data integrity*)

- Mjög mikilvægt að gögn í gagnasafninu séu rétt
 - Erfitt að eiga við gölluð gögn í gagnasafninu
 - Gefa rangar niðurstöður
 - Erfitt að finna og leiðrétta á öllum stöðum
 - Betra að koma í veg fyrir að röng/gölluð gögn fari inn í safnið í upphafi
 - Staðreyna inntak, t.d. vartöluprófa kennitölur í inntaki
 - Notaðu skorður (*constraints*) á töflur

Lyklar (keys)

- Lykill er dálkur (eða safn dálka) sem ákvarðar línu einkvæmt
 - Í töflunni **felagar**:
 - postnr** er ekki lykill (margar línur með sama gildi)
 - nafn** er ekki lykill (margir geta heitið sama nafni)
 - fnr** er lykill (við búum dálkinn til þannig!)
- Ræðst af eðli gagnanna hvor dálkur sé lykill
 - Er kennitala lykill?
 - Hvað með Gervimaður útlönd (010130-7789)?

9.08.2021

79

Samsettir lyklar

- Í töflum fyrir tengsl á milli hluta eru lyklar oft samsettir úr lykllum hlutanna
 - Lykill í **leigur** er samsettur úr **fnr**, **husnr** og **dags**
 - Ekki nóg að vita bara **fnr** og **husnr**
- Þurfum sjálf að ákveða hvort tiltekin svið myndi lykil
 - Til dæmis ef enginn má leigja bústað oftar en einu sinni þá er {**fnr**, **husnr**} lykill fyrir **leigur**

9.08.2021

80

Aðallykill (primary key)

- Getum látið gagnasafnskerfið vita um lykla í skilgreiningu töflunnar

Hver tafla getur
aðeins haft einn
primary key

```
create table felagar (  
  fnr integer primary key,  
  ...  
);
```

```
create table leigur (  
  ...  
  primary key (fnr, husnr, dags));
```

9.08.2021

81

Skorður (constraints)

- Skilgreining á aðallykli er dæmi um skorðu
 - Aðrar skorður:
 - unique** - segir að dálkurinn sé einkvæmur
 - not null** - segir að dálkurinn verði að hafa gildi
 - default** - gefur sjálfgefið gildi á dálkinn
 - check (skilyrði)** - tryggir að **skilyrði** sé uppfyllt

9.08.2021

82

Dæmi um skorður

```
create table felagar(  
  fnr integer primary key not null,  
  nafn char(30) not null,  
  postnr char(3),  
  stig integer default 0,  
  innng_ar integer check(inng_ar > 1900),  
  constraint pnr_check (postnr > '100'  
    and postnr <= '999')  
);
```

Diagram labels: Aðallykill (points to primary key), Sjálfgefið gildi (points to default 0), Almenn skorða (points to check constraint), Skorða með nafni (points to not null on nafn).

9.08.2021

83

Hvað næst?

- Framhaldsnámskeið hjá EHI: SQL fyrirspurnarmálið
 - Töflutengingar (*join*)
 - Undirfyrirspurnir (*subqueries*)
 - Notkun á mengjavirkjum (*set operators*)
 - Sýndartölur, visar, hönnun gagnasafna, ...
- Kennsluefni á Vefnum:
 - SQL kennsluefni á heimasíðu
 - Háskólanámskeið um Gagnasafnsfræði

9.08.2021

84